

Dr. Andreja Hočevar

Strokovne dileme v zvezi z zakonsko rešitvijo instituta varuhinje predšolskih otrok

Povzetek: V besedilu obravnavamo institut varuhinje predšolskih otrok, ki ga od leta 2008 v Sloveniji ureja Zakon o vrtcih. S pomočjo primerjalne analize rešitev na področju varovanja otrok na domu v državah, ki imajo s Slovenijo primerljiv sistem institucionalne predšolske vzgoje (Danska, Finska in Švedska), pokažemo, da so z rešitvijo varovanja otrok na domu, ki ga poznajo v teh državah – vsaj kar zadeva vsebino dejavnosti – bolj kot z varuhinjo predšolskih otrok primerljive vzgojno-varstvene družine. Varuhinja predšolskih otrok v svoje dejavnosti ne opravlja po javnoveljavnem programu in tako ne zagotavlja otrokom intencionalne predšolske vzgoje po javnoveljavnem programu.

Ključne besede: programi vrtca, varuhinja predšolskih otrok, vzgojno-varstvena družina, varovanje otrok na domu, primerjalna analiza.

UDK: 373.2

Pregledni znanstveni prispevek

Dr. Andreja Hočevar, docentka, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za pedagogiko in andragogiko, Slovenija; e-naslov: andreja.hocevar1@guest.arnes.si

Uvod

V Revizijskem poročilu o zagotavljanju predšolske vzgoje¹ v letih od 2004 do 2006 je Računsko sodišče RS izpostavilo, da Ministrstvo za šolstvo in šport RS »[p]odatkov o tem, kdo vzgaja in varuje otroke, ki niso vključeni v vrtce, /.../ v revidiranem obdobju ni zbiralo ter ni izvajalo učinkovitih ukrepov, s katerimi bi se prisotnost izvajalcev predšolske vzgoje in varstva na sivem trgu, to je po /.../ oceni za okrog 10.000 otrok, zmanjšala« (Revizijsko poročilo o ... 2007, str. 5).² Z Ministrstva za šolstvo in šport (v nadaljevanju: Ministrstvo) so odgovorili, da »/.../ obstoječe zakonske rešitve sicer predvidevajo več oblik predšolske vzgoje³, ki pa v praksi dejansko niso zaživele. Zato je potrebno pripraviti take spremembe zakona, ki bodo omogočile, da se bodo že predvidene oblike, npr. vzgojno-varstvene družine⁴, zasebni vzgojitelji⁵ tudi dejansko pojavile oziroma določiti še druge

¹ V literaturi zasledimo zelo široko opredelitev pojma predšolska vzgoja. Leseman jo pojmuje kot splošni pojem, s katerim označuje »različne modele, od varstvenih do vzgojno-izobraževalnih, in zajema institucionalno (angl. centre based) vzgojo in varstvo, varstvo na domu (angl. home-based) in skupnostno varstvo (angl. community-based)« (Leseman 2009, str. 15). OECD pa s pojmom »early childhood and care« označuje »vse oblike, ki zagotavljajo varstvo ter vzgojo in izobraževanje (angl. education) predšolskih otrok, ne glede na okolje, financiranje, poslovni čas ali vsebino programa« (Starting Strong ... 2002, str. 14). Sami privzemamo opredelitev pojma predšolska vzgoja po E. D. Bahovec in Kodelji, ki predšolsko vzgojo opredeljujeta kot vzgojo, izobraževanje in varstvo otrok do vstopa v šolo, ki poteka v različnih ustanovah (1996, str. 15–16).

² Po oceni Računskega sodišča je bilo leta 2005 v Sloveniji kar 32.699 predšolskih otrok, ki niso bili vključeni v katero izmed uradnih oblik predšolske vzgoje, to je kar 36,4 % populacije predšolskih otrok (ibid.).

³ V zakon o vrtcih (2005) je sicer uporabljen pojem »oblike vzgoje in varstva« (npr. 18. člen). V besedilu bomo uporabljali pojem »institucionalne oblike predšolske vzgoje«, saj ob privzetju opredelitve E. D. Bahovec in Kodelja (glej op. 1) s tem pojmom označujemo vzgojo, izobraževanje in varstvo otrok do vstopa v šolo, ki poteka v različnih ustanovah oz. institucijah.

⁴ V šolskem letu 2003/04 je bilo v Sloveniji 11 vzgojno-varstvenih družin, v katere je bilo vključeno 78 otrok. V š. l. 2005/06 in v š. l. 2007/08 pa je bilo v Sloveniji 14 vzgojno-varstvenih družin, v katere je bilo vključeno 89 otrok (Statistične informacije ... 2004, Statistične informacije ... 2006 in Statistične informacije ... 2008).

⁵ Status zasebne vzgojiteljice določa 37. člen Zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (Ur. l. RS, št. 16/2007). V Sloveniji sta v razvid vpisani dve zasebni vzgojiteljici (e-pismo Ministrstva za šolstvo in šport, 1. 7. 2009).

oblike, ki bi bile prilagojene potrebam zaposlenih staršev (npr. opredelitev novega statusa 'varuha otrok na domu'⁶).« (Izhodišča in podlage za ... 2007, str. 1) Ob tem v odgovoru niso pojasnili, zakaj menijo, da »nekatero predvidene oblike predšolske vzgoje v praksi niso zaživele«, prav tako pa niso predlagali sprememb obstoječih oblik predšolske vzgoje, ki bi omogočile, da bi te v praksi zaživele, so pa z Zakonom o spremembah in dopolnitvah Zakona o vrtcih (torej z zakonom, ki ureja področje institucionalne predšolske vzgoje) (2008, člen 24. a) kot »novo obliko predšolske vzgoje«, ki naj bi bila prilagojena potrebam staršev, uvedli rešitev varuhinje predšolskih otrok.⁷ To je fizična oseba, ki ».../ lahko opravlja dejavnost varstva predšolskih otrok, ki ne vključuje izvajanja javno veljavnega programa /.../« (prav tam). Da rešitev ne sodi v Zakon o vrtcih, je ob sprejemanju novele zakona v parlamentu opozoril celo minister: ».../ ustanova varuha morda vsebinsko ne spada najbolj v pričujoči zakon, toda zdaj je edina priložnost, da to vprašanje uredimo.« (Magnetogram seje DZ, 28. 2. 2008)

Uzakonjena »nova oblika« predšolske vzgoje otrokom ne zagotavlja intencionalne predšolske vzgoje po javnoveljavnem programu, na ministrstvu tega tudi očitno niso želeli: želeli so le urediti status dejavnosti, ki jo opravljajo neregistrirane varuhinje predšolskih otrok na sivem trgu. Ob tem pa so z rešitvijo državi omogočili, da lahko brez dodatnih proračunskih sredstev – statistično gledano – izkazuje višji delež vključenosti otrok v institucionalne oblike predšolske vzgoje, čeprav to vsebinsko ni ustrezno.

V nadaljevanju besedila bomo v bistvenih potezah prikazali sistemsko ureditev institucionalnih oblik predšolske vzgoje na Danskem, Finskem in Švedskem in si ogledali, ali je v teh državah (v okviru institucionalne predšolske vzgoje) uzakonjena rešitev, ki je enaka ali podobna našemu institutu varuhinje predšolskih otrok. V navedenih državah imajo kakovosten sistem institucionalne predšolske vzgoje, v katerem poznajo, tako kot v Sloveniji, enovite vrtece (Moss, v Batistič Zorec 2001, str. 155) in druge oblike predšolske vzgoje – med njimi je oblika varovanja otrok na domu (angl. family day care, v nadaljevanju: VOD), ki pa zagotavlja ob varstvu tudi intencionalno predšolsko vzgojo otrok po javnoveljavnem programu.⁸

⁶ V drugi obravnavi predloga zakona je izraz »varuh na domu« nadomestil izraz »varuh predšolskih otrok« (Pregled amandmajev ... 2008). Zakon o vrtcih (2005, 19. člen) namreč s pojmom »predšolska vzgoja na domu« označuje dejavnost, ki jo lahko organizira vrtec ali zasebni vzgojitelj za otroke, ki zaradi bolezni ne morejo biti vključeni v vrtec. Verjetno je predlagatelj predlagal spremembo poimenovanja predlaganega instituta, da ne bi bilo zamenjav.

⁷ V besedilu bomo uporabljali pojem »varuhinja predšolskih otrok«, čeprav je v Zakonu o vrtcih zapisan izraz »varuh«. S tem pojmom označujemo osebe obeh spolov, ki opravljajo to dejavnost.

⁸ Definirajo ga kot »varovanje otroka na njegovem domu ali domu varuha, ki ga ne nudijo otrokovi sorodniki« (Kryzer idr. 2007, str. 451), delo v tej obliki predšolske vzgoje pa »poteka /.../ po priporočenem programu.« (ibid.).

Institucionalna predšolska vzgoja na Danskem, Finskem, Švedskem in v Sloveniji

Sistemske rešitve in programi institucionalne predšolske vzgoje na Danskem, Finskem, Švedskem in v Sloveniji

Na Danskem je za področje predšolske vzgoje pristojno Ministrstvo za socialno varstvo. Od leta 1998 ureja delovanje vseh javnih institucij na področju predšolske vzgoje Zakon o socialni službi (angl. Social Services Act). Poznajo naslednje institucionalne oblike predšolske vzgoje: jasli (otroci od 6 mesecev do treh let starosti), vrtce (v vse večji meri enovite za otroke od 1 leta do 6 let starosti) in varovanje otrok na domu (za otroke od 6. meseca starosti). Zakon določa, da imajo te institucije pedagoško, socialno in varstveno vlogo (Starting Strong II ... 2006, str. 310 in The Education System in Denmark 2007/08 ... 2008, str. 22).

Varovanje otrok na domu na Danskem pojmujejo kot eno izmed oblik, ki širi ponudbo v institucionalni predšolski vzgoji in s tem možnosti, da starši za svojega otroka izberejo eno izmed oblik predšolske vzgoje, ki jim najbolj ustreza. VOD je namenjeno predvsem otrokom do 3. leta starosti, čeprav vključujejo vanj otroke in mladostnike do 14. leta starosti (Starting Strong II ... 2006, str. 310; Early Childhood Education ... Denmark 2000, str. 16).

Leta 2004 je na Danskem začel veljati Zakon o pedagoškem kurikulumu (angl. The Law on Pedagogical Curriculum), ki določa načela predšolske vzgoje in področja dejavnosti, s katerimi morajo biti seznanjeni otroci v vrtcu (angl. children need to be acquainted) (The work of ... 2006, str. 11). Ob tem Zakon o pedagoškem kurikulumu določa, da vsak vrtec na podlagi prej omenjenih načel in opredeljenih področij dejavnosti oblikuje svoj kurikulum, za VOD pa velja skupni kurikulum (Starting Strong II ... 2006, str. 315). Temeljni cilji skupnega kurikula za VOD so: spodbuditi otrokovo domišljijo in ustvarjalnost, razviti otrokove govorne sposobnosti in okrepiti njegovo samospoštovanje. VOD mora spodbujati otrokov razvoj z igro, učenjem in raziskovanjem okolja. Gre torej za zagotavljanje intencionalne predšolske vzgoje po javnoveljavnem programu. Cilji skupnega kurikula pa od varuhinj otrok na domu zahtevajo še to, da otroku ponudijo možnosti za razvoj odgovornosti, neodvisnosti, solidarnosti in izražanje lastnega mnenja (Nielsen 2003, str. 16; Starting Strong II ... 2006, str. 314).

Na Finskem je za področje predšolske vzgoje pristojno Ministrstvo za socialne zadeve in zdravje. Osnovni zakon o vzgoji in izobraževanju iz leta 1998 (angl. Basic Education Act) ureja te institucionalne oblike predšolske vzgoje: vrtci (vanje so vključeni otroci od 1. do 6. leta starosti), enoletna priprava na šolo (namenjena otrokom od 6. do 7. leta starosti), varovanje otrok na domu (namenjeno otrokom od 1. do 7. leta starosti) in odprti vrtci⁹ (Starting Strong II ... 2006, str. 309 in 320).

⁹ Odprte vrtce organizirajo v nekaterih občinah. Gre za vodene vzgojno-izobraževalne dejavnosti na igriščih ali v prostorih vrtea, ki jih lahko obiskujejo otroci, ki niso vključeni v vrtec ali so vključeni v VOD (Early Childhood and ... Finland 2004, str. 3).

Na Finskem od leta 2000 velja Jedrni kurikulum, ki vsebuje nacionalne smernice za to, kako oblikovati kakovostne kurikule enoletne priprave na šolo na lokalni ravni (National Curriculum Guidelines for Early Childhood Education and Care 2004, str. 10). Od leta 2004 pa imajo na Finskem še Nacionalne kurikularne smernice za predšolsko vzgojo in varstvo (angl. National Curriculum Guidelines for Early Childhood Education and Care, v nadaljevanju: Smernice), te opredeljujejo temeljna načela¹⁰, po katerih delujejo institucije predšolske vzgoje na lokalni ravni (Predšolska vzgoja in varstvo ... 2009, str. 145; National Curriculum Guidelines ... 2004, str. 10). V vseh institucionalnih oblikah predšolske vzgoje morajo otrokom zagotoviti vzgojo in izobraževanje, osebni razvoj in dobro počutje (angl. well-being).

Na temelju Smernic v lokalnih skupnostih oblikujejo lokalne kurikule za predšolsko vzgojo (angl. Local ECEC Curriculum), ki so podlaga vzgojno-izobraževalnih dejavnosti v posameznih institucionalnih oblikah predšolske vzgoje (National Curriculum Guidelines ... 2004, str. 10–11). Na Finskem pričakujejo, da bodo ob vzgojiteljicah, pomočnicah vzgojiteljice in predstavnikih občine pri oblikovanju Lokalnega kurikula za predšolsko vzgojo sodelovale tudi varuhinje otrok na domu (The Education System in Finland 2007/08 ... b 2008, str. 7).

Na Švedskem je področje predšolske vzgoje v pristojnosti Ministrstva za izobraževanje in raziskave. Zakon o vzgoji in izobraževanju (angl. Educational Law) določa te institucionalne oblike predšolske vzgoje: vrtce (vanje so vključeni otroci, stari od 1 do 6 let), enoletno pripravo na šolo (to so celodnevni programi za 6 do 7 let stare otroke, ki sicer potekajo v šoli in odprte vrtce¹¹ in varovanje otrok na domu (Starting Strong II ... 2004, str. 408). VOD je del javnega sistema institucionalne predšolske vzgoje, ki je organizirano za otroke in mladostnike, stare od 1 do 12 let (Starting Strong II ... 2006, str. 408–409).

Varovanje otrok na domu mora biti načrtovano in mora otrokom zagotoviti vzgojo in izobraževanje ter varstvo v pedagoško spodbudnem okolju (What is ... 2009; What rules ... 2009). Vzgojno-izobraževalno delo v VOD poteka enako kot v drugih oblikah institucionalne predšolske vzgoje, v skladu z Nacionalnimi smernicami predšolske vzgoje in Nacionalnim kurikulumom za vrtce, ki je bil sprejet leta 1998. Kurikul posebej poudarja pomen otrokovega individualnega razvoja in učenja (The Educational System in Sweden 2007/08, str. 3; Ten Years After ... 2008, str. 8).

¹⁰ Načela predšolske vzgoje na Finskem temeljijo na Konvenciji o otrokovih pravicah. Predšolska vzgoja na Finskem mora temeljiti na tehle načelih: načelo razvoja dobrih medosebnih odnosov; načelo varne rasti, razvoja in učenja; načelo življenja v zdravem in varnem okolju, ki otrokom omogoča igro in izvajanje različnih dejavnosti (National Curriculum Guidelines ... 2004, str. 13).

¹¹ Odprti vrtec na Švedskem, tako kot odprti vrtec na Finskem, zagotavlja otrokom vodene igre in različne dejavnosti. Naloga odprtega vrtca na Švedskem je, da osebje vrtca tesno sodeluje z odraslimi, ki pripeljejo otroka vanj. Skupaj z njimi osebje vrtca organizira skupinske vzgojno-izobraževalne dejavnosti. Ti vrtci niso namenjeni le otrokom, temveč tudi odraslim zagotavljajo možnost, da preživijo del svojega časa z drugimi odraslimi. Obiskovalci odprtega vrtca lahko letega obiščejo kadar koli v času izvajanja programa, ki je poldnevni (What is open ... 2009).

V Sloveniji je za področje predšolske vzgoje pristojno Ministrstvo za šolstvo in šport. Zakon o vrtcih (1996) ureja predšolsko vzgojo, ki jo izvajajo javni in zasebni vrtci. Vanje so vključeni otroci v starosti od 1 do 6 let. Zakon poleg delovanja javnih in zasebnih vrtcev, ki izvajajo dnevne, poldnevne in krajše programe, ureja tudi druge institucionalne oblike predšolske vzgoje: predšolsko vzgojo na domu¹², delovanje vzgojno-varstvenih družin; ureja pa tudi delovanje zasebnih vzgojiteljic, ki imajo koncesijo. S spremembo in dopolnitvijo Zakona v vrtcih pa je bil, kot smo že omenili, v Zakon o vrtcih leta 2008 v okvir institucionalne predšolske vzgoje, vključen institut varuhinje predšolskih otrok.¹³ Varuhinja predšolskih otrok opravlja dejavnost »/.../ varstva predšolskih otrok /.../« (Zakon o spremembah ... 2008, člen 24. a), torej dejavnost, ki ne zajema izvajanja nacionalnega kurikula. Otrokom torej zagotavlja varstvo, ne pa intencionalne predšolske vzgoje po javnoveljavnem programu.

Vzgojno-varstveno družino lahko v Sloveniji organizira vrtec v soglasju z ustanoviteljem – tj. občino¹⁴ – ali zasebna vzgojiteljica (Zakon o spremembah ... 2008, 5. člen). Zasebna vzgojiteljica lahko svojo dejavnost organizira v sodelovanju z vrtcem, samostojno (npr. izvaja predšolsko vzgojo otrok na domu) ali pa na svojem domu organizira vzgojno-varstveno družino (Kako pridobiti ... 2008, str. 1).¹⁵ Delo v vzgojno-varstveni družini poteka kot javnoveljavni program, vsebinska podlaga za delo je Kurikulum za vrtce (1999).

Iz predstavitve je razvidno, da v zakonih, ki urejajo področje institucionalne predšolske vzgoje na Danskem, Finskem in Švedskem, ni opredeljenega instituta, ki bi zagotavljal le varstvo otrok, kot je v Sloveniji varuhinja predšolskih otrok. V treh primerjalno obravnavanih državah zagotavlja institut varovanja otrok na domu ob varstvu tudi intencionalno predšolsko vzgojo, ki se izvaja po javnoveljavnem kurikulumu: na Danskem opravljajo to dejavnost v skladu s skupnim kurikulumom za VOD, ki je usklajen s kurikulumom za druge vrtčevske programe; na Finskem izvajajo dejavnost v skladu z lokalnim kurikulumom za predšolsko vzgojo, na Švedskem pa v skladu z nacionalnim kurikulumom. Kurikuli vrtcev so sicer prilagojeni tej obliki predšolske vzgoje, vendar je, kot eksplicitno poudarjajo na Švedskem, mogoče »/.../ kurikulum za vrtce v celoti aplicirati na to obliko predšolske vzgoje«

¹² Glej op. 6.

¹³ Zakon določa, da mora biti oseba, ki želi opravljati dejavnost varovanja predšolskih otrok, vpisana v register pri Ministrstvu za šolstvo in šport. Varuhinja predšolskih otrok se lahko vpiše v register, če izpolnjuje z Zakonom o vrtcih (Zakon o spremembah ... 2008, člen 24. a) predpisane pogoje: ima ustrezno stopnjo formalne izobrazbe (več o tem v nadaljevanju besedila), je bila nekaznovana in izpolnjuje določene prostorske pogoje. Če oseba izpolnjuje pogoje za opravljanje dejavnosti, jo Ministrstvo za šolstvo in šport vpiše v razvid in izda odločbo o opravljanju dejavnosti. Na tej podlagi se oseba registrira kot samostojna podjetnica in vpiše v poslovni register, njeno delovanje pa ureja Zakon o gospodarskih družbah (Kako pridobiti ... 2008).

¹⁴ Ustanovitelj javnega vrtca izda soglasje na podlagi ugotovitve, da vpis otrok v javni vrtec presega razpoložljiva prosta mesta (Pravilnik o vzgojno-varstvenih ... 1996).

¹⁵ Če vzgojno-varstveno družino ustanovi zasebna vzgojiteljica, ki za opravljanje svoje dejavnosti nima koncesije, lahko dejavnost opravlja popolnoma samostojno, vendar mora, če želi biti vpisana v razvid zasebnih vzgojiteljev, izvajati program, ki ga potrdi Strokovni svet RS za splošno izobraževanje. Zasebna vzgojiteljica, ki organizira vzgojno-varstveno družino, pa mora v takem primeru izdati publikacijo vzgojno-varstvene družine (Kako pridobiti ... 2008).

(The Educational System in Sweden ... 2008, str. 3). V Sloveniji so z rešitvijo varovanja otrok na domu, ki ga poznajo na Danskem, Finskem in Švedskem – vsaj kar zadeva vsebino dejavnosti, ki se izvaja po kurikulumu – bolj primerljive vzgojno-varstvene družine.

Financiranje različnih institucionalnih oblik predšolske vzgoje in plačila staršev

Sistema financiranja različnih institucionalnih oblik predšolske vzgoje na Danskem, Finskem, Švedskem ne bomo natančneje obravnavali (več o tem Starting Strong II ... 2006). V vsaki od naštetih držav so zagotovljena proračunska sredstva za institucionalne oblike predšolske vzgoje, del stroškov (angl. costs) pa krijejo starši (Starting Strong II ... 2006). Tako je urejeno tudi financiranje institucionalne predšolske vzgoje v Sloveniji (Zakon o vrtcih 2005, 25. člen), raze glede dejavnosti varuhinje predšolskih otrok, za katero niso predvidena in zagotovljena javna proračunska sredstva. Starši otrok, ki jih varujejo varuhinje predšolskih otrok, poravnajo stroške varstva otroka v celoti sami.¹⁶

<i>Država</i>	<i>Danska</i>	<i>Finska</i>	<i>Švedska</i>	<i>Slovenija – vrtci in vzgojno-varst- vena družina</i>	<i>Slovenija – varuhinja otrok na domu</i>
<i>Plačila staršev¹⁷</i>	Povprečno 22 % stroškov predšolske vzgoje*	Povprečno 15 % stroškov predšolske vzgoje*	Povprečno 9 % stroškov predšolske vzgoje*	Povprečno 29 % stroškov predšolske vzgoje**	100 % cene varstva

Preglednica 1: Delež plačil staršev za različne institucionalne oblike predšolske vzgoje, v katere so vključeni njihovi otroci, ne glede na starost otrok in financiranje varuhinje predšolskih otrok v Sloveniji

*Vira: * Starting Strong I I ... 2006, str. 309, str. 318 in str. 40; ** Revizijsko poročilo ... 2007, str. 25.*

Na Danskem, Finskem, Švedskem so deleži plačil, ki jih za institucionalne oblike predšolske vzgoje prispevajo starši, enaki, ne glede na to, v katero insti-

¹⁶ Na medmrežju smo zasledili naslednji cenik ene izmed varuhinj predšolskih otrok: cena za 1 uro varstva znaša 8 EUR/uro (cena vključuje DDV). Cena z mesečno pogodbo za 4- do 6-urno varstvo znaša 3,5 EUR/uro (cena vključuje DDV). Cena z mesečno pogodbo za 6 do 8 ur varstva znaša 3 EUR/uro (cena vključuje DDV). V ceno 9-urne dnevne nege in varstva so poleg varuhinje, »/.../ nadstandardnih prostorov in čudovite okolice /.../« vključena sredstva za osebno higieno otroka ter štirje obroki: zajtrk, malica, kosilo, malica, čaji, sokovi; plenice za enkratno uporabo, slinčki, mazila; material za ustvarjanje: papir, barvice, voščenke, tempera barve, prstne barve, lepila, plastelin, glina; instrumenti, otroške knjige ter raznovrstne igrače (Navihančki ... 2008).

¹⁷ Podatki v preglednici 2 za Dansko, Finsko in Švedsko se nanašajo na leto 2004. Za Slovenijo pa se nanaša na časovno obdobje 2003–2006.

tucionalno obliko predšolske vzgoje je vključen njihov otrok. Tudi v Sloveniji plačujejo starši, ki imajo otroka vključenega v javni vrtec, enak delež stroškov predšolske vzgoje kot starši, ki imajo otroka vključenega v vzgojno-varstveno družino (Vpis in ... 2009). Tako je glede financiranja in plačil staršev varovanje otrok na domu v treh navedenih državah primerljivo s sistemsko rešitvijo financiranja vzgojno-varstvene družine v Sloveniji.

Izobrazba in strokovno usposabljanje strokovnih delavk na področju predšolske vzgoje

Na Danskem ima vzgojiteljica v vrtcu končano triinpolletno izobraževanje na terciarni stopnji (angl. specialised tertiary training college). Pomočnice vzgojiteljice imajo srednjo stopnjo izobrazbe medicinske ali vzgojno-varstvene smeri (Starting Strong II ... 2006, str. 310). Za varuhinje otrok na domu nimajo predpisane zahtevane stopnje formalne izobrazbe. Vse pa opravijo najmanj tri tedne trajajoče usposabljanje, zagotovljeno imajo intenzivno strokovno supervizijo in možnost dodatnega strokovnega usposabljanja. (Starting Strong II ... 2006, str. 313) V uvodnem strokovnem usposabljanju, ki traja teden dni, varuhinje otrok na domu seznanijo z delovanjem sistema.¹⁸ V prvem letu zaposlitve se lahko varuhinje otrok na domu – vsaj dva tedna – dodatno strokovno usposablajo in pridobijo znanje o razvoju otroka, o sodelovalnih procesih med otroki, z varuhinjami otrok na domu, vzgojiteljicami v vrtcih in starši, spoznavajo pa tudi kakovostne delovne pogoje za izvajanje dejavnosti varovanja otrok na domu.¹⁹ Varuhinje otrok na domu pa se lahko udeležujejo tudi dodatnih strokovnih usposabljanj, ki obravnavajo problematiko socialno ranljivih družin, delo z otroki imigrantov, delo z begunci in spoznavanje temeljev prve pomoči (Early Childhood Education ... 2000, str. 46–47; The Clearinghouse ... Table 1.24).

Od leta 1997 izvajajo na Danskem za varuhinje otrok na domu enoletni program izobraževanja na srednji stopnji²⁰ – PGU (Paedagogisk grunduddannelse). Vanj se lahko vpíšejo osebe, ki imajo srednjo stopnjo izobrazbe socialne ali zdravstvene smeri, ali posameznice, ki so končale kak drug program na srednji stopnji in so v zadnjih treh letih pred vpisom v program PGU vsaj eno leto opravljale delo varuhinje otrok na domu. Program obsega: danščino, teorijo edukacije, poznavanje kulture, poznavanje področij kurikula, glasbeno vzgojo, likovno vzgojo, sociologijo in zdravstveno vzgojo. Varuhinje otrok na domu dobijo, če so

¹⁸ Tu spoznavajo cilje in načela vzgojno-izobraževalnega dela z otroki. Obravnavajo naslednje teme: Varuhinja otrok na domu v vzgojno-izobraževalnem sistemu – usmeritve za vzgojno-izobraževalno delo in supervizija, Organizacija dnevne rutine – načrtovanje in okvir, Dojenčki – prehranjevalne in spalne navade, Individualno in skupinsko delo (Early Childhood Education ... 2000, str. 46 – 47; The Clearinghouse... Table 1.24).

¹⁹ Teme, ki jih obravnavajo so: Otrokov razvoj – motorični, govorni, emocionalni in socialni, Vzgojno-izobraževalni vidik varovanja – igra in učenje, Komunikacija in sodelovanje s starši, kolegicami in vzgojiteljicami, Varovanje otrok – delovno mesto doma, Ergonomika – delovni položaj varuhinje otrok na domu, Hrana in zdravje, Zakonodaja, pravila in ureditev (prav tam).

²⁰ Izobraževanje na srednji stopnji traja na Danskem od 2. do 4. leta (Country Summaries ... 2007).

vključene v to obliko izobraževanja, plačilo, ki jim nadomesti izpad dohodka, ker ne opravljajo dejavnosti, temveč obiskujejo šolo, stroške izobraževanja pa imajo povrnjene. Za ta program se odloča zelo malo varuhinj otrok na domu (Early Childhood Education ... 2000, str. 47; Upper Secondary Education 2007).

Na Finskem imajo vzgojiteljice v vrtcu končan triletni študij na prvi bolonjski stopnji (angl. Bachelor degree in Early Childhood Education or Social Science), nekatere pa imajo končan študij na drugi bolonjski stopnji (angl. Master's level). Pomočnice vzgojiteljice imajo končano izobraževanje na srednji stopnji²¹ (angl. secondary vocational training) za medicinske sestre (prav tam, str. 321). Podobno kot pomočnice vzgojiteljice morajo imeti varuhinje otrok na domu končano izobraževanje na srednji stopnji, smer ali program, ki ga morajo končati, pa ni predpisan (Heinämäki 2008, str. 7). Udeležiti pa se morajo obveznega, najmanj 250 ur trajajočega strokovnega usposabljanja (The Clearinghouse ... Table 1.24). Dolžina usposabljanja variira in je odvisna od kompetenc varuhinje otrok na domu in njenih morebitnih delovnih izkušenj na tem delovnem mestu (Starting Strong II ... 2006, str. 322).

Na Švedskem je za vzgojiteljice v vrtcih zahtevano končano triinpolletno univerzitetno izobraževanje (angl. university degree), za pomočnice vzgojiteljice je zahtevana izobrazba na srednji stopnji (angl. upper secondary training). Večina pomočnic vzgojiteljic pa ima pridobljeno diplomu v triletnih strokovnih programih na postsekundarni stopnji (ibid., str. 409). Švedska Nacionalna komisija za vzgojo in izobraževanje (angl. National Agency for Education) priporoča, naj imajo varuhinje na domu vsaj tako stopnjo izobrazbe, kot je zahtevana za pomočnice vzgojiteljice v vrtcih, torej srednjo stopnjo (Starting Strong II ... 2006, str. 412). Okoli 70 % varuhinj otrok na domu ima enako izobrazbo kot pomočnice vzgojiteljice v vrtcih (Starting Strong II ... 2006, str. 412). To pomeni, da večina občin, ki organizirajo varovanje otrok na domu, glede formalne izobrazbe varuhinj na domu upošteva priporočilo Nacionalne komisije za vzgojo in izobraževanje. V vsaki občini pa se lahko odločijo za dodatno usposabljanje varuhinj otrok na domu in glede na to pripravijo program usposabljanja (Descriptive data on ... 2006, str. 26).

V Sloveniji so v vrtcih zaposlene vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljice, v vzgojno-varstveni družini pa vzgojiteljice ali pomočnice vzgojiteljice, ki so zaposlene v vrtcu in zasebne vzgojiteljice (Zakon o spremembah ... 2008, 5. člen). Vzgojiteljica ima višješolsko ali visokošolsko izobrazbo, pridobljeno po izobraževalnem ali študijskem programu za področje predšolske vzgoje, ali visokošolsko izobrazbo ustrezne smeri in opravljen izobraževalni ali študijski program za izpopolnjevanje za področje predšolske vzgoje (Zakon o vrtcih 2005, 19. člen). Enake izobrazbene pogoje mora izpolnjevati oseba, ki se želi vpisati v register zasebnih vzgojiteljic.²² Pomočnica vzgojiteljice pa mora imeti srednjo strokovno izobrazbo, pridobljeno

²¹ Splošno in strokovno izobraževanje na srednji stopnji traja na Finskem in na Švedskem praviloma tri leta (Country Summaries ... 2007).

²² Izpolnjevati pa mora še druge pogoje: aktivno mora govoriti slovenski jezik, ne sme biti v delovnem razmerju, imati mora stalno prebivališče v Republiki Sloveniji ter ne sme imeti s pravnomočno odločbo prepovedano opravljanje dejavnosti. Imeti mora opravljen strokovni izpit na področju vzgoje in izobraževanja (Kako pridobiti ... 2008).

po izobraževalnem programu za področje predšolske vzgoje, ali dokončan četrti letnik gimnazije in opravljen poklicni tečaj za delo s predšolskimi otroki (Kako pridobiti ... 2008, str. 1). Zasebnica, ki organizira vzgojno-varstveno družino in ima koncesijo, lahko opravlja vzgojo in varstvo otrok 1. starostnega obdobja, če »/.../ izpolnjuje pogoje za pomočnika vzgojitelja, za 2. starostno obdobje pa mora izpolnjevati pogoje za vzgojitelja« (Kako pridobiti ... 2008, str. 4).

Varuhinja predšolskih otrok mora imeti končan najmanj program srednjega strokovnega ali splošnega izobraževanja z dodatno pridobljeno nacionalno poklicno kvalifikacijo oz. mora izpolnjevati pogoje za strokovno delavko na področju vzgoje in izobraževanja. Vendar se bo ta pogoj, kot določajo prehodne določbe, povsem uveljavil »/.../ šele leta 2013, do takrat pa se lahko registrirajo tudi vsi tisti, ki imajo končano najmanj srednje poklicno oz. strokovno izobraževanje ali najmanj 10 let delovnih izkušenj kot strokovni delavci na področju vzgoje in izobraževanja. Posebna prehodna določba torej omogoča nižji izobrazbeni pogoj za varuha predšolskih otrok do leta 2013, z namenom, da se čim širšemu krogu oseb, ki so do sedaj varstvo otrok opravljale 'na črno', omogoči registracijo njihove dejavnosti. Do 1. 1. 2013 se lahko kot varuh registrira vsak, ki ima končano najmanj srednjo poklicno šolo /.../.« (Kako pridobiti ... 2009, str. 5) Smer oz. program srednje poklicne šole, ki ga mora dokončati, ni predpisan. V Sloveniji je sprejet tudi Poklicni standard varuha/varuhinje predšolskih otrok (2007), vendar še vedno ni sprejet Katalog standardov strokovnih znanj in spretnosti za poklicni standard varuh/varuhinja predšolskih otrok, zato te nacionalne poklicne kvalifikacije v Sloveniji doslej ni pridobil oz. mogel pridobiti še nihče. To pa do leta 2013 tudi ni potrebno.

V naslednji preglednici smo združili podatke o zahtevani formalni izobrazbi in strokovni usposobljenosti strokovnih delavk na področju institucionalno organizirane predšolske vzgoje v primerjanih državah. Vključili pa smo tudi podatke o zahtevani formalni izobrazbi in strokovni usposobljenosti varuhinj predšolskih otrok v Sloveniji.

<i>Dr`ava</i>	<i>Danska</i>	<i>Finska</i>	<i>[vedska</i>	<i>Slovenija – vzgojiteljica in pomo-nica vzgojiteljice v vzgojno-varstveni dru`ini</i>	<i>Slovenija – varuhinja predšolskih otrok</i>
<i>Vzgojiteljice</i>	Visoka stopnja izobrazbe	Visoka stopnja izobrazbe	Visoka stopnja izobrazbe	Visoka stopnja izobrazbe	

<i>Pomočnice vzgojiteljice</i>	Srenja stopnja izobrazbe, medicinska ali vzgojno-varstvena smer	Srenja stopnja izobrazbe, medicinska smer	Srednja stopnja izobrazbe	Srednja stopnja izobrazbe, smer pred{olska vzgoja ali dokon~an~etrni letnik gimnazije in opravljen poklinite~aj za delo s pred{olskimi otroki	
<i>Varuhinje otrok na domu na Danskem, Finskem in Švedskem ter vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice v vzgojno-varstveni družini v Sloveniji in varuhinje predšolskih otrok v Sloveniji</i>	Ni prepisane izobrazbe in strokovne usposobljenosti. Lahko pa opravijo po pridobljeni srenji stopnji enoletni program izobraževanja na srednji stopnji – varuhinje otrok na domu (PGU).	Srenja stopnja izobrazbe, smer ali program, ki ga morajo končati, ni predpisan.	Vsaj srednja stopnja izobrazbe	Enaki pogoji kot za vzgojiteljice in pomočnice vzgojiteljic v vrtcih, če vzgojno-varstveno družino organizira zasebnica, ki ima koncesijo, v 1. starostni skupini otrok lahko dela pomočnica vzgojiteljice. V drugi pa vzgojiteljica.	Do leta 2013: najmanj srednja stopnja izobrazbe, pridobljena po programih srednjega poklicnega oz. strokovnega izobraževanja ali najmanj 10 let delovnih izkušenj kot strokovni delavci na področju vzgoje in izobraževanja. Po letu 2013: najmanj srednja stopnja izobrazbe po programih srednjega strokovnega ali splošnega izobraževanja z dodatno nacionalnopoklicno kvalifikacijo oz. mora izpolnjevati pogoje za strokovno delavko na področju vzgoje in izobraževanja.

Preglednica 2: Zahtevana stopnja formalne izobrazbe vzgojiteljic, pomočnic vzgojiteljice in varuhinj otrok na domu na Danskem, Finskem in Švedskem ter vzgojiteljic in pomočnic vzgojiteljice in varuhinj predšolskih otrok v Sloveniji

Visoka stopnja izobrazbe je zahtevana izobrazba vzgojiteljice v vseh štirih primerjanih državah (traja 3 leta oz. 3 leta in pol) (Predšolska vzgoja in ... 2009, str. 107). Za pomočnice vzgojiteljic je v Sloveniji zahtevana srednja stopnja izobrazbe, pridobljena po programih ustreznega strokovnega izobraževanja ali splošnega izobraževanja z dodatnim enoletnim poklicnim tečajem, na Danskem, Finskem in Švedskem pa prav tako srednja stopnja izobrazbe, ki se pridobi po programih srednjega splošnega ali poklicnega oziroma strokovnega izobraževanja, ki v teh državah praviloma traja 3 leta.

Primerjalno gledano imamo v Sloveniji višje zahteve glede stopnje formalne izobrazbe za varuhinje predšolskih otrok, kot jih imajo na Danskem za varuhinje otrok na domu (kjer za opravljanje dejavnosti ne zahtevajo nobene formalne izobrazbe), smo pa glede zahtev stopnje formalne izobrazbe varuhinj predšolskih otrok primerljivi z zahtevami glede formalne stopnje izobrazbe varuhinj otrok na domu na Finskem in Švedskem. Zahtevana stopnja formalne izobrazbe za vzgojiteljico v vzgojno-varstveni družini za drugo (ne pa za prvo!) starostno obdobje otrok pa je v Sloveniji višja, kot je za varuhinjo na domu na Danskem, Švedskem in Finskem, zahtevana stopnja formalne izobrazbe pomočnice vzgojiteljice v vzgojno-varstveni družini pa je enaka tisti, ki jo na Švedskem in Finskem zahtevajo za varuhinjo otrok na domu (kot že zapisano, pa na Danskem za izvajanje te dejavnosti sploh ne zahtevajo končane formalne izobrazbe).

Podatki o organizaciji VOD, vključenosti otrok v VOD in o nekaterih kazalnikih kakovosti

V preglednici 3 smo združili podatke o starosti otrok, vključenih v VOD, ustanoviteljstvu, poslovnem času, trajanju programov, deležu vključenih otrok, velikosti skupin in razmerju med številom otrok in odraslih v skupini, povprečni dnevni vključenost otrok v VOD na Danskem, Finskem in Švedskem ter podatke o vzgojno-varstvenih družinah v Sloveniji, ki so objavljeni v različnih virih. Tam, kjer je to mogoče, pa smo v preglednico vnesli tudi podatke, ki veljajo za varuhinje predšolskih otrok v Sloveniji.

<i>Država</i>	<i>Danska</i>	<i>Finska</i>	<i>Švedska</i>	<i>Slovenija: vzgojno-varstvena družina</i>	<i>Slovenija: varuhinja predšolskih otrok</i>
<i>Ustanovitelj/ica</i> ²³	Občina	Občina ali zasebna vzgojiteljica	Občina	Vrtec v soglasju z občino, ali zasebna vzgojiteljica s koncesijo, ki jo podeli občina	Zasebnica, ki izpolnjuje pogoje za vpis v razvid

<i>Poimenovanje izvajalke dejavnosti</i> ²⁴	Varuhinja otrok na domu	Varuhinja otrok na domu	Varuhinja otrok na domu	Vzgojiteljica ali pomočnica vzgojiteljice, zasebna vzgojiteljica s koncesijo	Varuhinja predšolskih otrok
<i>Poslovni čas</i> ²⁵	7.00–18.00 ²⁶	7.00–17.00	6.30–18.00 ²⁷	Enak kot v vrtcih	Ni podatka.
<i>Trajanje</i> ²⁸	Celodnevno vse leto	Celodnevno vse leto, poldnevno (4–5 ur)	Celodnevno vse leto	Celodnevno vse leto	Ni podatka.
<i>Starost (v letih) vključenih otrok</i> ²⁹	0–14	0–7	0–12	1–6	1–6
<i>Delež otrok, vključenih v vse programe institucij predšolske vzgoje (otroci mlajši od 3 let)</i> ³⁰	83 %	36 %	66 %	39 %	/

²³ Publicly-funded ECEC services for 0–3 and 3–6 ... (2000) in Zakon o vrtcih (2005) in Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o vrtcih (2008).

²⁴ Starting Strong II ... 2006 in Zakon o vrtcih (2005) in Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o vrtcih (2008).

²⁵ Publicly-funded ECEC services for 0–3 and 3–6 ... 2000. V večini evropskih držav institucije predšolske vzgoje ponujajo podaljšan odpiralni čas in se prilagajajo potrebam zaposlenih staršev. V vseh nordijskih državah so celodnevni programi vrtca pravilo (delujejo od jutra do večera). Na Finskem so lahko institucije za predšolsko vzgojo odprte do večera in čez konec tedna (Predšolska vzgoja in varstvo ... 2009, str. 73). V literaturi pa nismo zasledili podatka, kakšen je natančen poslovni čas vrtcev v primerjanih državah.

²⁶ Poln delovni čas zaposlenih na Danskem šteje 37 ur poln delovni čas varuhinje otrok na domu pa 48 ur na teden ali 36, če izvaja le poldnevno varovanje. Največje dnevno število delovnih ur je 11 (Nielsen 2003, str. 19). Če delajo varuhinje prek polnega delovnega časa, imajo pravico do 50-odstotnega plačila nadur ali pa nadomestnega prostega časa (prav tam, str. 20).

²⁷ Vsaka občina na Švedskem se pogaja z lokalnim sindikatom varuhinj otrok na domu o dolžini delovnega tedna. Zato so razlike med njimi precej velike. Delovni teden varuhinje otrok na domu navadno obsega od 40 do 50 ur. Ker delajo mnogi starši dalj časa ali pa v času, ko varuhinja otrok na domu ne dela več, morajo za otroka priskrbeti alternativno varovanje. Po navadi je to odprti vrtec (Karlsson 2003, str. 151).

²⁸ Starting Strong II ... 2006 in Zakon o vrtcih (2005).

²⁹ Starting Strong II ... 2006 in Zakon o vrtcih (2005). Zakon o vrtcih (2005) in Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o vrtcih (2008). Kot vidimo v preglednici 3, so v VOD na Danskem in Švedskem vključeni tudi šoloobvezni otroci pred in po končanem pouku.

³⁰ Predšolska vzgoja in varstvo ... 2009.

<i>Delež otrok, vključenih v VOD oz. vzgojno-varstveno družino (starost od 0 do 3 let)</i>	45 % ³¹	54 % ³²	5,5 % ³³	0,45 % ³⁴	/
<i>Delež otrok vključenih v vse programe institucij predšolske vzgoje (starost 3 leta)</i>	92 %	40 %	81 %	70 %	/
<i>Delež otrok, vključenih v vse programe institucij predšolske vzgoje (starost 4 leta)</i> ³⁵	88 %	49 %	88 %	80 %	/
<i>Delež otrok, vključenih v vse programe institucij predšolske vzgoje (starost 5 let)</i> ³⁶	88 %	58 %	89 %	82 %	/
<i>Delež otrok, vključenih v vse programe institucij predšolske vzgoje (starost 6 let)</i> ³⁷	95 %	99 %	98 %	6 %	/

³¹ The Education System in Denmark 2007/0. To so otroci, stari od 0 do 2 leti, ki so v tako velikem deležu vključeni v VOD predvsem na podeželju. Otroci od drugega leta pa so po večini vključeni v vrte (Cleveland in Krashinsky 2003, str. 7; Starting Strong II ... 2006, str. 412).

³² Joint Employment Report ... 2004.

³³ The Educational System in Sweden 2007/08.

³⁴ Otroci, vključeni v ... 2009

³⁵ Predšolska vzgoja in varstvo ... 2009.

³⁶ Glej op. 36.

³⁷ Glej op. 36.

<i>Delež otrok, vključenih v VOD oz. vzgojno-varstveno družino (starost 3 do 6 let)</i>	2 % ³⁸	15,4 % ³⁹	5,7 % ⁴⁰	0,11 % ⁴¹	/
<i>Število otrok v skupini v VOD oz. vzgojno-varstveni družini in pri varuhinji predšolskih otrok (ne glede na starost otrok)</i>	4–5 ⁴²	1–4 ⁴³	3–8 ⁴⁴	Največ 12 oz. 14 v prvi starostni skupini in največ 22 oz. 24 v drugi starostni skupini, če dejavnost organizira vrtec. Zasebna vzgojiteljica, ki ima koncesijo, pa ima lahko v skupini 1. starostnega obdobja najmanj 4 in največ 6 otrok, najmanj 5 in največ 8 otrok v skupini 2. starostnega obdobja in najmanj 5 in največ 7 otrok v kombiniranih oddelkih ⁴⁵	Največ 6 ⁴⁶

³⁸ The Education System in Denmark 2007/08.

³⁹ Joint Employment Report ... 2004.

⁴⁰ The Educational System in Sweden 2007/08.

⁴¹ Otroci, vključeni v ... 2009.

⁴² Family day-care in Denmark 2005. Na Danskem standardi in normativi niso nacionalno predpisani (Predšolska vzgoja in varstvo ... 2009, str. 86).

⁴³ Starting Strong II ... 2006. V skupini so največ štirje otroci, ki obiskujejo celodnevni program VOD. Dodatno pa je lahko v skupini en predšolski ali šolski otrok, ki obiskuje poldnevni program VOD (Starting Strong II ... 2006, str. 322). Največje dovoljeno število otrok v skupini vključuje tudi varuhinjine predšolske otroke (Valimaki in Lindberg 2004).

⁴⁴ Publicly-funded ECEC services for 0–3 and 3–6 ... 2000. Podatek je zastarel, saj je bil objavljen leta 2000, a v literaturi in internetnih virih nismo zasledili novejšega podatka. Zato bomo ta podatek v besedilu interpretirali z veliko previdnosti.

⁴⁵ Kako pridobiti ... 2008.

⁴⁶ Zakon o spremembah ... 2008.

<i>Razmerje med številom otrok in odraslih v skupini v VOD oz. v vzgojno-varstveni družini in pri varuhinji predšolskih otrok</i>	3 : 1 ⁴⁷	4 : 1 ⁴⁸	5–6 : 1 ⁴⁹	6(7) : 1 (6 ur na dan ⁵⁰ oz. 6 : 1 11(12):1 (4 ure dnevno) ⁵¹ oz. 8:1	6 : 1
<i>Povprečna dnevna vključenost otrok v VOD</i>	7,25 ure***	Ni podatka.	5,6 ure*** ³¹	Praviloma enaka kot v vrtce. Vrtci se glede poslovnega časa prilagajajo potrebam staršev, otrok pa je lahko v vrtcu največ 9 ur.	Ni podatka.

Preglednica 3: Varovanje otrok na domu na Danskem, Finskem in Švedskem, vzgojno-varstvena družina in varuhinja predšolskih otrok v Sloveniji: ustanoviteljica, poimenovanje izvajalke dejavnosti, poslovni čas, trajanje, starost (v letih) vključenih otrok, delež otrok, vključenih v vse programe institucij predšolske vzgoje, delež otrok, vključenih v VOD, število otrok v skupini, razmerje med številom otrok in odraslih v skupini, povprečna dnevna vključenost otrok

Ob interpretaciji podatkov, navedenih v preglednici 3, opozarjamo, da so viri, iz katerih navajamo podatke, različni. Novejših podatkov, zbranih na enem mestu, namreč v enem viru nismo zasledili, zato smo v preglednico vpisali podatke iz različnih virov.⁵³

V institucionalne oblike predšolske vzgoje (vrtci in vzgojno-varstvene družine) je v Sloveniji vključeno 39 % otrok, mlajših od treh let (Predšolska vzgoja in varstvo 2009, str. 55). To je delež, ki je primerljiv z deležem otrok, mlajših od treh let, ki so vključeni v institucije predšolske vzgoje na Finskem (36 %), ob tem pa je pomembno nižji, kot je delež otrok, mlajših od treh let, ki so vključeni v

⁴⁷ The Education System in Denmark 2007/08.

⁴⁸ Starting Strong II ... 2006.

⁴⁹ The Educational System in Sweden 2007/08.

⁵⁰ Marjanovič Umek idr. 2005. Prvo zapisano razmerje velja, če vzgojno-varstveno družino organizira vrtec, drugo pa, če jo organizira samostojno zasebna vzgojiteljica ali pomočnica vzgojiteljice.

⁵¹ Marjanovič Umek idr. 2005. Prvo zapisano razmerje velja, če vzgojno-varstveno družino organizira vrtec, drugo pa, če jo organizira samostojno zasebna vzgojiteljica ali pomočnica vzgojiteljice.

⁵² Na prvi pogled ta podatek kaže, da predšolski otroci na Švedskem ne preživijo vsega dneva v VOD, saj preživijo v VOD manj časa, kot po navadi traja delavnik staršev. Vprašanje pa je, koliko ta trditev drži, če vemo, da so v VOD vključeni tudi soloobvezni otroci, ki prihajajo v VOD pred poukom in po njem – torej so vključeni v poldnevni program VOD. Poleg tega na Švedskem starši v nekaterih primerih kombinirajo različne oblike predšolske vzgoje.

⁵³ Zato ker se nekateri podatki prekrivajo in jih je težko objektivno interpretirati.

institucije predšolske vzgoje na Danskem (83 %) in Švedskem (66 %) (Predšolska vzgoja in varstvo 2009, str. 55–56).⁵⁴

Po podatkih Eurostata je bilo v Sloveniji v šolskem letu 2005/06 v institucionalne oblike predšolske vzgoje vključeno 70 % otrok, starih 3 leta, ta delež pa je na Danskem znašal 92 %, na Finskem 40 % in Švedskem 81 % triletnikov. Med 4 leta starimi otroki je bilo v Sloveniji v institucionalne oblike predšolske vzgoje vključeno 80 % otrok, na Danskem 88 %, Finskem 49 % otrok in na Švedskem 88 % štiriletnikov. V Sloveniji je bilo v institucionalne oblike predšolske vzgoje vključeno 82 % otrok, starih 5 let, na Danskem 88 %, na Finskem 58 % in na Švedskem 89 % petletnikov. V Sloveniji je bilo med 6 let starimi otroki 6 % otrok vključenih v institucionalne oblike predšolske vzgoje, na Danskem 95 %, Finskem 99 % in na Švedskem 98 % (Predšolska vzgoja in varstvo ... 2009, str. 57). Podatki kažejo, da je bil v Sloveniji v institucionalne oblike predšolske vzgoje vključen manjši delež 3, 4 in 5 let in seveda 6 let starih otrok (večina že obiskuje šolo) kot na Danskem in Švedskem in večji delež 3, 4 in 5 let starih otrok kot na Finskem.

Podatki (glej preglednico 3) o deležu otrok, ki so vključeni v VOD na Danskem, Finskem in Švedskem, sicer niso primerljivi, ker niso zbrani po isti metodologiji (različno stari otroci, različna časovna obdobja) kot podatki o deležu otrok, vključenih v druge institucionalnih oblike predšolske vzgoje, menimo pa, da jih lahko uporabimo za oceno stanja na tem področju. Tako ocenjujemo, da je v prvi starostni skupini na Danskem in Finskem v VOD vključena (okolni) polovica vseh otrok, ki so vključeni v eno izmed institucionalnih oblik predšolske vzgoje, na Švedskem pa je ta delež precej nižji; delež otrok druge starostne skupine vključenih v VOD, pa je v primerjavi s celotnim deležem otrok, vključenih v eno izmed institucionalnih oblik predšolske vzgoje, v tej starostni skupini v vseh treh primerjanih državah bistveno nižji. Deleža otrok, ki jih v Sloveniji varujejo varuhinje predšolskih otrok, ki so vpisane v register, ne poznamo, ker Ministrstvo za šolstvo in šport teh podatkov ne zbira. Imamo pa registriranih 29 varuhinj predšolskih otrok (e-pismo Ministrstvo za šolstvo in šport, 1. 7. 2009). Na podlagi tega lahko ocenimo, da – če vse registrirane varuhinje oz. varuhi opravljajo dejavnost – varujejo največ 174 predšolskih otrok. V Sloveniji pa je bilo v šolskem letu 2007/08 v 14 vzgojno-varstvenih družin vključeno 89 otrok, to je 0,45 % otrok prve starostne skupine, vključenih v institucionalno predšolsko vzgojo, in 0,11 % otrok druge starostne skupine, vključenih v institucije predšolske vzgoje v Sloveniji (Statistične informacije... 2008). Kot smo zapisali že v uvodu, pa je po oceni Računskega sodišča v Sloveniji okoli 10.000 otrok vključeno v varstvo na sivem trgu. Ocena o številu otrok, ki jih varujejo doslej registrirane varuhinje predšolskih otrok, kaže, da umestitev instituta varuhinje predšolskih otrok v Zakon o vrtcih ni dosegla zelenega cilja ureditve dejavnosti varuhinj predšolskih otrok na sivem trgu (Izhodišča in podlage za ... 2007, str. 2). Podatek o deležu otrok, vključenih v

⁵⁴ Podatki, navedeni v tem delu besedila, se nanašajo na referenčno obdobje 2004–2006, zato niso v celoti primerljivi (Predšolska vzgoja in varstvo ... 2009, str. 55) oz. jih treba previdno interpretirati.

vzgojno-varstvene družine v Sloveniji, kaže, da je primerjalno gledano v Sloveniji – ob tem ko imamo v institucije predšolske vzgoje (v prvi in drugi starostni skupini) vključen nižji delež predšolskih otrok kot na Danskem in Švedskem in večji delež otrok kot na Finskem – v vzgojno-varstvene družine v Sloveniji vključen skoraj zanemarljivo majhen delež otrok. Opraviti bo treba evalvacijsko študijo, ki bo tudi na podlagi primerjalne analize odgovorila na vprašanje, zakaj v to obliko predšolske vzgoje v Sloveniji ni vključen večji del otrok in kje so razlogi, da delež vključenosti otrok v vzgojno-varstvene družine v Sloveniji ne dosega podobnega deleža vključenosti otrok kot rešitev varovanja otrok na domu na Danskem in Švedskem, saj v obeh državah v VOD zagotavljajo otrokom tudi intencionalno predšolsko vzgojo, ki se izvaja po javnoveljavnem programu.

Na Danskem normativi določajo, da je v VOD lahko največ 5 otrok (Family day-care in Denmark 2005, str. 10), na Finskem največ 4 otroci (Starting Strong II ... 2006) in na Švedskem 8 otrok (Publicly-funded ECEC services for 0–3 and 3–6 ... 2000) ne glede na to, koliko so otroci stari. V Sloveniji ima varuhinja predšolskih otrok lahko v varstvu največ 6 otrok, ne glede na to, koliko so stari ali v katero starostno skupino otroci sodijo (Zakon o spremembah ... 2008, 24. a-člen). V Sloveniji je torej normativ glede števila otrok v skupini varuhinje predšolskih otrok višji kot v VOD na Danskem za enega oz. dva otroka in za dva otroka višji kot v VOD na Finskem. Na Švedskem je ta normativ višji, ob tem pa opozarjamo, da je podatek iz leta 2000, ker v literaturi in internetnih virih novejšega podatka nismo zasledili (glej op. 45). Če ta normativ na Švedskem še vedno velja, ima varuhinja predšolskih otrok v Sloveniji v skupini dva otroka manj kot varuhinja otrok na domu na Švedskem.

V vzgojno-varstveni družini, ki je glede intencionalne predšolske vzgoje, ki se izvaja po javnoveljavnem programu, primerljiva z VOD in jo v Sloveniji organizira zasebna vzgojiteljica, ki ima za opravljanje svoje dejavnosti koncesijo, je lahko glede na normativ v prvi starostni skupini največ 6, v drugi starostni skupini največ 8 in v kombiniranem oddelku največ 7 otrok (Kako pridobiti ... 2008). Zasebna vzgojiteljica ali pomočnica vzgojiteljice, ki ima koncesijo in dela s prvo starostno skupino otrok v vzgojno-varstveni družini, ima tako v primerjavi z varuhinjo otrok na domu na Danskem v skupini enega do dva otroka več, primerjalno gledano z varuhinjo otrok na domu na Finskem pa 2 otroka več. V primerjavi s Švedsko (podatek iz leta 2000) ima zasebna vzgojiteljica ali pomočnica vzgojiteljice, ki ima koncesijo in dela s prvo starostno skupino otrok v vzgojno-varstveni družini, v skupini 2 otroka manj kot varuhinja predšolskih otrok na Švedskem. Zasebna vzgojiteljica, ki ima koncesijo in dela z drugo starostno skupino otrok v vzgojno-varstveni družini, pa ima v primerjavi z varuhinjo otrok na domu na Danskem v skupini 3 do 4 otroke več, v primerjavi z varuhinjo otrok na Finskem pa 4 otroke več v skupini, glede na podatek iz leta 2000 pa enako število otrok v skupini kot varuhinja otrok na domu na Švedskem. Zasebna vzgojiteljica, ki ima koncesijo in dela v kombiniranem oddelku v vzgojno-varstveni družini, pa ima v primerjavi z varuhinjo otrok na domu na Danskem v skupini 2 do 3 otroke več in v primerjavi z varuhinjo otrok na domu na Finskem 3 otroke

več v skupini. Glede na podatek iz leta 2000 pa ima 1 otroka manj v skupini kot varuhinja otrok na domu na Švedskem.

V vzgojno-varstveni družini, ki jo organizira vrtec, pa je v prvi starostni lahko največ 12 oz. 14 otrok in največ 22 oz. 24 otrok v drugi starostni skupini. V starostno kombinirani oddelek pa je vključeno največ 17 otrok, od tega je lahko največ 7 otrok prvega starostnega obdobja. V skupini pa sta z otroki vzgojiteljica in pomočnica vzgojiteljice, torej 2 odrasli osebi. V prvi starostni skupini delata sočasno 6 ur in v drugi starostni skupini delata sočasno 4 ure (Zakon o vrtcih 2005, 15. člen).

Primerjava razmerja med številom otrok in odraslih v skupini⁵⁵, ki jih varuje varuhinja predšolskih otrok v Sloveniji – 6 : 1 (Zakon o spremembah ... 24. a-člen) z razmerjem med številom otrok in odraslih v VOD na Danskem – 3 : 1 (The Education System in Denmark 2007/08, str. 38), Finskem – 4 : 1 (Starting Strong II ... 2006, str. 318) in Švedskem – 5 do 6 : 1 (Starting Strong II ... 2006, str. 409) pokaže, da je razmerje med številom otrok in odraslih, ki jih varuje varuhinja predšolskih otrok, v Sloveniji višje, kot je razmerje med številom otrok in odraslih v VOD na Danskem, Finskem in enako kot na Švedskem. Je pa res, da varuhinje predšolskih otrok v Sloveniji ne izvajajo intencionalne predšolske vzgoje, ki se izvaja po javnoveljavnem programu, in je to razliko v razmerju med številom otrok in odraslih mogoče utemeljiti tudi s tem, da opravljajo samo varstvo otrok.

Primerjava razmerja med številom otrok in odraslih v vzgojno-varstveni družini v Sloveniji, ki jo organizira zasebna vzgojiteljica, ki ima koncesijo, z razmerji med številom otrok in odraslih v VOD na Danskem, Finskem in Švedskem pokaže, da je razmerje med številom otrok in odraslih v prvi starostni skupini otrok v Sloveniji višje (6 : 1) kot v VOD na Danskem (3 : 1), Finskem (4 : 1) in višje oz. enako kot na Švedskem (5–6 : 1). Tudi primerjava razmerja med številom otrok in odraslih v vzgojno-varstveni družini, ki jo v Sloveniji organizira zasebna vzgojiteljica, ki ima koncesijo, z razmerji med številom otrok in odraslih v VOD na Danskem, Finskem in Švedskem pokaže, da je razmerje med številom odraslih in otrok v drugi starostni skupini otrok v Sloveniji višje (8 : 1) od razmerja med številom odraslih in otrok VOD na Danskem (3 : 1), Finskem (4 : 1) in Švedskem (5–6 : 1).

V Sloveniji je v vzgojno-varstveni družini, ki jo organizira vrtec v prvi starostni skupini, razmerje med številom otrok in odraslih 6⁵⁶ ur na dan 6 (7) : 1, v prvi starostni skupini – v tem času sta v oddelku dve strokovni delavki (Marjanovič Umek idr. 2005, str. 19). Primerjava tega razmerja z razmerjem med številom otrok in odraslih v VOD na Danskem, Finskem in Švedskem pokaže, da je v vzgojno-varstveni družini, ki jo v Sloveniji organizira vrtec, večje razmerje

⁵⁵ Iz virov, ki jih navajamo, ni mogoče razbrati, po kakšni metodologiji ali kako so izračunana razmerja med številom otrok in odraslih v skupini v varovanju otrok na domu na Danskem, Finskem in Švedskem (ali je v izračunu upoštevano izvajanje celodnevnih in poldnevni programov, ali del otrok obiskuje le poldnevni program, ali je v skupini del časa več odraslih ...).

⁵⁶ V Sloveniji velja navedeno razmerje med številom otrok in odraslih v skupini v oddelku za 6 ur v prvem in za 4 ure v drugem starostnem obdobju (prav tam).

med številom otrok in odraslih kot na Danskem (3 : 1), Finskem (4 : 1) in enako oz. višje kot na Švedskem (5–6 : 1). V vzgojno-varstveni družini, ki jo v Sloveniji organizira vrtec, pa je v drugi starostni skupini razmerje med številom otrok in odraslih 4 ure *na dan* 11 (12) : 1 (Marjanovič Umek idr. 2005, str. 19). Tudi ta razmerja so, gledano primerjalno, v Sloveniji višja od navedenih razmerij na Danskem, Finskem, Švedskem. Naj za ponazoritev omenimo še razmerja med številom otrok in odraslih v vrtcih na Danskem, Finskem, Švedskem (Marjanovič Umek idr. 2005, str. 19) in v Sloveniji. V Sloveniji so razmerja med številom otrok in odraslih v skupini višja kot razmerja med številom otrok in odraslih v vrtcih na Danskem (3 : 1 v prvi starostni skupini, 6 : 1 v drugi starostni skupini) in Finskem (4 : 1 v prvi starostni skupini in 7 : 1 v drugi starostni skupini), v Sloveniji pa je razmerje med številom otrok in odraslih (6 ur na dan) enako oz. za enega otroka višje kot razmerje med številom otrok in odraslih v prvi starostni skupini na Švedskem (6 : 1) in višje, kot je razmerje med številom otrok in odraslih v drugi starostni skupini na Švedskem (6 : 1).

Sklep

V zakonih, ki urejajo institucionalno predšolsko vzgojo na Danskem, Finskem in Švedskem, ni rešitve, ki bi bila podobna institutu varuhinje predšolskih otrok, ki je uzakonjena v Zakonu o vrtcih (2008) v Sloveniji. Institut varovanja otrok na domu, ki ga poznajo sistemske ureditve institucionalne predšolske vzgoje na Danskem, Finskem in Švedskem, je na prvi pogled morda podoben institutu varuhinje predšolskih otrok v Sloveniji, toda v primerjanih državah izvajajo varuhinje otrok na domu javnoveljavne programe, ki so v teh državah usklajeni s kurikuli, ki veljajo za vrtce. To je dejavnost, ki zajema vzgojo, izobraževanje in varstvo predšolskih otrok. V obravnavanih treh državah v zakonih, ki urejajo institucionalno predšolsko vzgojo, sploh ni instituta, ki bi zagotavljal le varstvo otrok, medtem ko so njihovi starši zaposleni. Varovanje na domu je tako – primerjalno gledano – bližje naši rešitvi vzgojno-varstvene družine.

Primerjava podatkov, ki zadevajo institut varuhinje predšolskih otrok v Sloveniji – financiranje, delež vključenih otrok, formalna stopnja izobrazbe strokovnih delavk, število otrok v skupini in razmerje med številom otrok in odraslih v skupini – nam pokaže, da to ni rešitev, ki bi bila glede na navedene parametre enaka ali podobna institutu varovanja otrok na domu na Danskem, Finskem in Švedskem. Vzgojno-varstvena družina, ki jo organizira vrtec ali zasebna vzgojiteljica s koncesijo v Sloveniji, pa je primerljiva z rešitvijo varovanja otrok na domu na Danskem, Finskem in Švedskem, kar zadeva dejavnost in financiranje. Presega pa zahteve glede formalne stopnje izobrazbe varuhinj otrok na domu na Finskem in Švedskem. Za vzgojno-varstveno družino, ki jo v Sloveniji organizira vrtec ali zasebna vzgojiteljica s koncesijo, velja višji normativ glede velikosti skupin kot pri varovanju na domu na Danskem in Finskem in – če velja podatek iz leta 2000 – nižji oz. enak kot na Švedskem (odvisno od starostne skupine otrok). Tudi razmerja med številom odraslih in otrok so v vzgojno-varstveni družini v

Sloveniji, gledano primerjalno, višja kot na Danskem, Finskem in Švedskem pri varovanju otrok na domu.

Primerjalna analiza je pokazala, da rešitev varuhinje predšolskih otrok ne sodi v Zakon o vrtcih, in to predvsem zato, ker zagotavlja samo varstvo otrok, to pa je rešitev, ki jo sistemi s primerljivo sistemsko ureditvijo institucionalne predšolske vzgoje ne vključujejo v svoje zakone. Varstvo otrok na sivem trgu lahko urejajo zakoni, ki zajemajo področje dela, družine in socialnih zadev. Tako rešitev poznajo na primer na Islandiji.⁵⁷ Smiselno pa bi bilo opraviti razpravo o tem, ali je mogoče dopolniti zakonske zahteve glede varuhinje predšolskih otrok na domu tako, da bi to dejavnost oprli na javnoveljavni program intencionalne predšolske vzgoje, podobno kot je na Finskem, Danskem in Švedskem.⁵⁸ Za to pa bi morala država zagotoviti dodatna javna sredstva in dejavnost financirati enako kot druge oblike institucionalne predšolske vzgoje.

Glede ohranjanja kakovosti institucionalne predšolske vzgoje v Sloveniji pa bi morali razmisliti tudi o tem, kako urediti delovanje vzgojno-varstvenih družin, da bi se v te vključeval večji delež otrok. Vendar moramo najprej poudariti, da strokovno zavračamo rešitev, ki jo je uzakonil Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o vrtcih (2008), v tistem delu, ki določa, da vzgojo in varstvo otrok v prvem starostnem obdobju v vzgojno-varstveni družini lahko opravlja pomočnica vzgojiteljice. Res je, da v primerjanih državah delo varuhinj otrok na domu lahko opravljajo osebe, ki imajo srednjo stopnjo izobrazbe, toda to je rešitev, ki je po našem mnenju ne kaže posnemati, če želimo ohraniti že doseženo raven kakovosti predšolske vzgoje. Ugotovitve tujih raziskav namreč kažejo, da se stopnja izobrazbe strokovne delavke pozitivno povezuje z otrokovim socialnim razvojem (Loeb, Fuller in Kagan 2004, v Marjanovič Umek 2005, str. 24), ugotovitve domačih raziskav, v kateri so avtorice (Marjanovič Umek idr. 2005; Marjanovič Umek 2006) ocenjevale kakovost vrtca, pa kažejo, da je izobrazba strokovnih delavk, ki sodi med strukturne kazalnike kakovosti, pomembna pri zagotavljanju pozitivnega učinka vrtca na otrokov razvoj. Ker v vzgojno-varstvenih družinah izvajajo enak javnoveljavni program kot v vrtcih, menimo, da lahko ugotovitve vezane na programe vrtca, apliciramo tudi na program vzgojno-varstvene družine. Ugotovitve prve slovenske vzdolžne raziskave o učinku vrtca na otrokov

⁵⁷ Ureditev tega instituta bi npr. lahko urejali podobno kot na Islandiji, kjer VOD ni pojmovano kot del vzgojno-izobraževalnega sistema, zato njegovo delovanje ureja Ministrstvo za socialne zadeve. Islandija, tako kot primerjane države, pozna enovite vrtce. Njihovo delovanje ureja zakonodaja s področja vzgoje in izobraževanja. Varuhinje otrok na domu na Islandiji pa varujejo tri do pet otrok na lastnem domu. Starši plačajo polno ceno varstva, financiranje vrtecev in plačila staršev pa je urejeno enako kot na Danskem, Finskem in v Sloveniji (The Education System in Iceland 29997/08, str. 3).

⁵⁸ Tako bi kazalo v zvezi z institutom varuhinje predšolskih otrok – ob ohranitvi standardov glede njihove formalne stopnje izobrazbe (ki naj bi začeli veljati 2013) – oblikovati kakovostno dodatno strokovno usposabljanje varuhinj predšolskih otrok. Predvsem bi kazalo posebno pozornost nameniti oblikovanju Kataloga standardov strokovnih znanj in spretnosti za poklicni standard varuh/ varuhinja predšolskih otrok, ki ga bodo na Centru za poklicno izobraževanje Republike Slovenije začeli oblikovati to jesen (e-pismo, CPI RS, 26. 7. 2009).

socialni, osebnostni, miselni in govorni razvoj ter na pripravljenost na vstop v šolo kažejo, da vrtec pomembno učinkuje na govorni razvoj otrok, katerih matere imajo nizko stopnjo izobrazbe in ki pogosto živijo v manj spodbudnem družinskem okolju (Marjanovič Umek idr. 2006). Avtorice raziskave poudarjajo, da ima kakovost vrtca pomemben »kompenzacijski« vpliv na govorni razvoj otrok staršev z nizko stopnjo izobrazbe (ibid.). Zato menimo, da mora delo v vzgojno-varstvenih družinah v obeh starostnih skupinah opravljati visoko izobražena vzgojiteljica, v skladu z izobrazbenimi standardi pa kot druga oseba v skupini tudi pomočnica vzgojiteljice. Ob tem pa moramo v Sloveniji strokovno razmisliti tudi o drugih zahtevah, ki veljajo za vzgojno-varstvene družine in ki morda niso primerljive z rešitvami v VOD na Danskem, Finskem in Švedskem: v njih bi se lahko skrival razlog za to, da se vzgojno-varstvene družine pri nas niso dovolj uveljavile in da je delež otrok, vključenih v vzgojno-varstvene družine, izrazito nizek. V mislih imamo zahteve v zvezi z velikostjo skupine in na razmerje med številom otrok in odraslih v skupini v vzgojno-varstveni družini, ki jo organizira zasebna vzgojiteljica s koncesijo, prostorske normative in opremo v vzgojno-varstveni družini, ki jih določa Pravilnik o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo vrtca (2000) ... Večje število vzgojno-varstvenih družin bi morda lahko prispevalo k reševanju prostorske stiske v vrtcih, ki ga v Sloveniji zaznavamo v zadnjih letih, in k zmanjšanju števila otrok, ki jih varujejo varuhinje predšolskih otrok (na sivem trgu), hkrati pa utrdilo spoznanja, da tako malčki, stari od 1 do 3 let, kot otroci, stari od 3 do 6 let, potrebujejo med odsotnostjo svojih staršev – več kot samo varstvo.

Literatura

- Bachelor of social education. (2009). Dostopno na: <http://www.eng.uvm.dk/Uddannelse/Higher%20Education/Bachelor%20in%20Social%20Education.aspx> (29. 7. 2009).
- Bahovec, E. in Kodelja, Z. (1996). Vrtci za današnji čas. Ljubljana: Center za kulturološke raziskave pri Pedagoškem inštitutu: Društvo za kulturološke študije.
- Batistič Zorec, M. (2003). Razvojna psihologija in vzgoja v vrtcih. Ljubljana: Inštitut za psihologijo osebnosti.
- Cleveland, G. in Krashinsky, M. (2003). Financing ECEC services in OECD Countries. Toronto: University of Toronto at Scarborough.
- Country Summaries of the National IVET Systems of 25 European countries. (2007). Dostopno na: www.cedefop.europa.eu/etv/upload/information_resources (22. 7. 2009).
- Descriptive data on pre-school activities, school-age childcare, schools and adult education in Sweden 2006. (2006). Stockholm: The National Agency for Education.
- Early Childhood Education and Care Policy in Denmark – Background Report (2000). Copenhagen: The Ministry of Social Affairs in consultation with Ministry of Education.
- Early Childhood Education and Care Policy in Finland – Country Note (2004). Dostopno na: <http://www.oecd.org/copyr.htm> (24. 11. 2007).
- Family day-care in Denmark (2005). Copenhagen: Danish Trade Union of Public Employees.

- Heinämäki, L. (2008). *Early Childhood Education in Finland*. Potsdam: Liberal Institute Friedrich-Naumann-Stiftung für die Freiheit.
- Izhodišča in podlage za pripravo predloga zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (2007). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Joint Employment Report Adopted Today (2004). MEMO/04/10. Brussels, 21th January 2004.
- Kako pridobiti status zasebnega vzgojitelja? (2008). Dostopno na: http://www.mss.gov.si/fileadmin/mss.gov.si/pageuploads/podrocje/vrtci/doc/status_zasebnega_vzgojitelja.doc (29. 6. 2009).
- Karlsson, M. (2003). *The Every Day Life of Children in Family Day Care as seen by Carers*. V: Mooney, A. in Statham, J. (ured.). *Family Day Care: International Perspectives on Policy, Practice and Quality*. London: Jessica Kingsley Publishers Ltd.
- Kryzer, M. E., Kovan, N., Philipps, A. D., Domagall, A. L., Gunnar, M. R. (2007). *Toddler's and preschoolers' experience in family day care: Age Differences and behavioral correlates*. *Early Childhood Research Quarterly*, št. 22, str. 451–466.
- Kurikulum za vrtece (1999). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Leseman, P. P. (2009). *Vpliv najkakovostnejše predšolske vzgoje in varstva na majhne otroke: pregled literature*. V: Plevnik, T. (ur.). *Predšolska vzgoja in varstvo v Evropi: odpravljanje socialne neenakosti*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport. Brussels: EACEA P9 Eurydice, str. 15–42.
- Magnetogram Državni zbor Republike Slovenije: nadaljevanje 36. seje. (28. 2. 2008). Dostopno na: <http://www.dz-rs.si/index.php> (5. 4. 2008).
- Marjanovič Umek, L., Fekonja, U., Kavčič, T. in Poljanšek, A. (2002). *Kakovost v vrtcih*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Marjanovič Umek, L., Fekonja, U., Bajc, K. (2005). *Pogled v vrtec*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- Marjanovič Umek, L., U. Fekonja Peklaj, U. (2006). *Učinek vrta na otrokov govorni razvoj: slovenska vzdolžna študija*. *Sodobna pedagogika*, št. 5, str. 44–64.
- National Curriculum Guidelines for Early Childhood Education and Care (2004). Helsinki: Stakes.
- Navihančki: varstvo za otroke (2008). Dostopno na: <http://www.varstvo-otrok.si/> (16. 6. 2009).
- Nielsen, R. (ur.) (2003). *Family day-care in Denmark*. Copenhagen: Danish Trade Union of Public Employees.
- Pravilnik o vzgojnovarstvenih družinah (1996). Uradni list RS, št. 64/1996, z dne 15. 11. 1996.
- Poklicni standard »varuh/varuhinja predšolskih otrok« (2007). Dostopno na: <http://www.nrpslo.org/ris/preview.aspx/14300020> (15. 6. 2009).
- Pravilnik o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo vrta (2000). Ur. l. RS 73/2000 z dne 19. 8. 2000.
- Predšolska vzgoja in varstvo v Evropi: odpravljanje socialne in kulturne neenakosti (2009). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Pregled amandmajev k predlogu Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o vrtcih (ZVrt-D). Druga obravnava MDT – skrajšani postopek (2008). Ljubljana: Državni zbor Slovenije.

- Publicly Funded Early Care and Education (2001). The Clearinghouse on the International Developments in Child, Youth and Family Policies at Columbia University. Dostopno na: <http://www.childpolicyintl.org/> (19. 5. 2009).
- Revizijsko poročilo o zagotavljanju predšolske vzgoje v letih 2003–2006 (2007). Ljubljana: Računsko sodišče RS.
- Starting Strong: Early Childhood Education and Care. Education and Skills (2002). Paris: OECD.
- Starting Strong II: Early Childhood Education and Care (2006). Paris: OECD.
- Statistične informacije: predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih, Slovenija, šolsko leto 2003/04 (2004). Ljubljana: SURS.
- Statistične informacije: predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih, Slovenija, šolsko leto 2005/06 (2006). Ljubljana: SURS.
- Statistične informacije: predšolska vzgoja in izobraževanje v vrtcih, Slovenija, šolsko leto 2007/08 (2008). Ljubljana: SURS.
- The Clearinghouse on the International Developments in Child, Youth and Family Policies at Columbia University. Dostopno na: <http://www.childpolicyintl.org/> (19. 5. 2009).
- The Education System in Denmark 2007/08 (2008). Eurybase The Information Database on Education Systems in Europe. Brussels: European Commission. Directorate-General for Education and Culture.
- The Education System in Finland 2007/08 (2008). Eurybase The Information Database on Education Systems in Europe. Brussels: European Commission. Directorate-General for Education and Culture.
- The Education System in Iceland 2007/08 (2008). Eurybase The Information Database on Education Systems in Europe. Brussels: European Commission. Directorate-General for Education and Culture.
- The Education System in Sweden 2007/08 (2008). Eurybase The Information Database on Education Systems in Europe. Brussels: European Commission. Directorate-General for Education and Culture.
- Ten Years After: A national evaluation of the Swedish preschool (2008). Stockholm: Skolverkt.
- Upper secondary education (2007). Dostopno na: <http://www.ciriusonline.dk/Default.aspx?ID=3763> (22. 6. 2009).
- Vpis in plačilo. (2009). Dostopno na: http://www.mss.gov.si/si/delovna_podrocja/predsol-ska_vzgoja/vpis_in_placilo/ (7. 7. 2009).
- Valimaki, A. L. in Lindberg, P. (2004). Early childhood education and care in Finland – a palette of options-. Helsinki: Stakes. National Research and Development Centre for Welfare and Health.
- What is a family day-care home? Dostopno na: <http://www.skolverkt.se/sb/d/2659> (20. 7. 2009).
- What rules govern family day care-homes? Dostopno na: <http://www.skolverkt.se/sb/d/2659/a/14973> (20. 7. 2009).
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (2007). Ur. l. RS, št. 16/2007 z dne 23. 2. 2007.
- Zakon o vrtcih (1996). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport.
- Zakon o vrtcih: uradno prečiščeno besedilo (2005). Ur. l. RS, št. 100/2005 z dne 10. 11. 2005.
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o vrtcih (2008). Ur. l. RS, št. 25 z dne 14. 3. 2008.

Andreja HOČEVAR, Ph.D. (University of Ljubljana, Slovenia)

PROFESSIONAL DILEMMAS CONCERNING THE LEGAL SOLUTION TO THE PRE-SCHOOL CHILDMINDER'S INSTITUTE

Abstract: In the article, we deal with the institute of a pre-school childminder, which has been regulated in Slovenia by the Kindergarten Act since 2008. By means of the comparative analysis of the solutions in the field of in-home child care in the countries where the institutional pre-school education can be compared to Slovenia (Denmark, Finland and Sweden), we show that the solution of in-home child care, known in these countries (at least regarding the activity contents), is more comparable with Slovene family child care than with the pre-school childminder. Pre-school childminders do not perform their activities according to a state-approved program. Thus, they do not ensure children the intentional pre-school education according to a state approved program.

Key words: kindergarten programs, pre-school childminder, family child care, in-home child care, comparative analysis.